

ПРОБЛЕМИ ЗБИРАННЯ ТА ПОДАННЯ ДОКАЗІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ СТОРОНОЮ ЗАХИСТУ

PROBLEMS OF GATHERING AND PRESENTING EVIDENCE IN CRIMINAL PROCEEDINGS BY THE DEFENSE

Гриб І.В., студентка IV курсу

*Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»*

Циліорик І.І., к.ю.н.,

асистент кафедри кримінального права і процесу

*Навчально-науковий інститут права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»*

У статті аналізуються та висвітлюються актуальні проблемні питання, пов'язані зі збиранням доказів та їх поданням стороною захисту у кримінальному судочинстві України. Зокрема, зазначено, що чинним Кримінальним процесуальним кодексом України закріплено положення, згідно з яким стороні захисту надано право збирати фактичні дані, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню, однак законодавцем не передбачено процесуальної форми реалізації такого права. Розкриваються поняття «доказування», «захисник», зазначається, що являють собою докази у кримінальному провадженні. Внаслідок вищевказаного у статті висвітлюються думки науковців щодо процесу доказування та змагальності сторін у судочинстві. Аналізуються способи та можливості здобуття доказової бази між стороною обвинувачення та стороною захисту у кримінальному провадженні. Перелічуються окремі види обмежень повноваження захисника на витребування доказів та проаналізовано істотність цих обмежень у засобах реалізації права на здобуття доказової бази для здійснення належного адвокатом захисту свого клієнта. На підставі наведеного зроблено висновок, що сторона захисту у кримінальному судочинстві України має значно менше правових засобів для отримання доказової бази, ніж сторона обвинувачення. У цій праці констатується, що задекларована засада змагальності і рівноправності сторін у збиранні та поданні до суду доказів у кримінальному провадженні не відповідає дійсності. Дано позитивну оцінку новелі, передбаченій у чинному Кримінальному процесуальному кодексі України, щодо надання стороні захисту допуску до експертних знань, тобто надання можливості самостійно залучати експертів на договірних умовах для проведення експертиз. Аналізуються прогалини чинного кримінального процесуального закону у питанні незабезпечення правом на витребування доказів підозрюваним, обвинуваченим у судочинстві. Законодавством не передбачено жодної відповідальності за ненадання інформації за запитом підозрюваного чи обвинуваченого. Зазначається, що подання доказів є не обов'язком, а правом сторони захисту. Важливою передумовою використання поданих до суду доказових матеріалів є дотримання процедури відкриття матеріалів іншій стороні.

Ключові слова: доказування, докази, кримінальне провадження, захисник, адвокат.

The scientific article analyzes and highlights current issues related to the collection of evidence and their submission by the defense in the criminal proceedings of Ukraine. In particular, it is noted that the current Criminal Procedure Code of Ukraine consolidates the provision according to which the defense is given the right to collect actual data relevant to criminal proceedings and subject to proof, but the legislature does not provide a procedural form of such a right. The essence is revealed of concept argumentation and who defense counsel can be, also revealed, noted that they present evidence in criminal proceedings. As a result of the above, the article highlights the thoughts of scientists on the process of substantiation and competition between two sides in judicature. The ways and possibilities, obtaining the evidence base between the prosecution and the defense in criminal proceedings are analyzed. Special case types of restrictions on the defense counsel's authority to demand evidence are listed and the significance of these restrictions in the means of exercising the right to obtain an evidence base for the proper protection of his client by a lawyer is analyzed. Based on the above, it is concluded that the defense in the criminal proceedings of Ukraine has significantly fewer remedies to obtain evidence than the prosecution. In this scientific work it is stated that the declared principle of adversarial proceedings and equality of the parties in the collection and submission evidence to the court in criminal proceedings is not true. A positive assessment of the novella was given and provided for current Criminal Procedure Code of Ukraine on granting the defense of access to expert knowledge, namely providing an opportunity to independently involve experts on contractual terms for conducting expertise. The gaps of the current criminal procedure law in the issue of failure to provide the right to demand evidence to suspects, accused in court proceedings are analyzed the law does not provide for any liability for failure to provide information at the request of a suspect or accused person. It is stated that the submission of evidence is not an obligation but a right of the defense. An important prerequisite of using evidence by the court is the preparation for the revelation of materials to other parties.

Key words: proving, evidence, criminal proceedings, defender, lawyer.

Постановка проблеми. Із набранням 19 листопада 2012 року законної сили Кримінального процесуального кодексу України відбулися певні зміни в організації діяльності органів досудового розслідування, оскільки було трансформовано усталену форму його ведення та здійснюється розмежування повноважень між його учасниками. Із заснуванням інституту негласних слідчих (розшукових) дій особливої актуальності набули проблеми реалізації функцій захисту прав підозрюваного, обвинуваченого на досудових та судових стадіях кримінального провадження. Чинним нині КПК України, порівняно із попереднім, суттєво укріплено засади змагальності сторін на досудовому розслідуванні, що є вагомим здобутком у кримінальному процесі. Однак, незважаючи на певні розширення прав захисника, особливо в частині збирання доказів на досу-

довому розслідуванні, процесуальні можливості сторін обвинувачення та захисту у його забезпеченні залишаються нерівними. Враховуючи виняткові повноваження сторони обвинувачення щодо проведення негласних слідчих (розшукових) дій, сторона захисту виявляється значно обмеженою у можливості збирання фактичних даних, що можуть виступати основою формування доказів на окремих стадіях кримінального провадження.

Не менш важливим є питання, яке дискутується серед науковців, що стосується того, чи збирає сторона захисту у кримінальному провадженні власне «докази», як це сформулював законодавець у нормах КПК України. Адже більшістю вчених-процесуалістів зазначається, що захисник збирає не «докази», а відомості про факти, матеріали, предмети, документи, які можуть бути подані

слідчому, прокурору, суду і стануть доказами лише після приєднання їх до матеріалів кримінального провадження. Водночас решта науковців впевнені, що здобуті стороною захисту фактичні дані, які мають значення для кримінального провадження, є нічим іншим, як доказами.

Зважаючи на відсутність чітко визначеної законодавцем процесуальної форми збирання та фіксації доказів стороною захисту, а також відсутність єдиної позиції у науці з цього приводу, постає питання: чи є взагалі потреба обмежувати можливості захисника у збиранні доказів будь-якими процесуальними формами? Інші процесуалісти вважають, що у збиранні доказів захисником немає державно-владного примусу, який створює потенційну загрозу пригнічення прав та свобод особи, сам перелік способів збирання доказів незрівнянний із переліком слідчих та інших процесуальних дій, які вправі здійснювати слідчий і прокурор.

У зв'язку з наведеним проблемою збирання та подання доказів стороною захисту у судочинстві потребує поглибленого вивчення, що зумовлює актуальність наукового дослідження, проведеного у цій статті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Науково-практичний аналіз проблем збирання та подання доказів у кримінальному провадженні здійснювали такі вітчизняні правники, як В.Г. Гончаренко, В.В. Гевко, Г.Ф. Горський, К.Ф. Гуценко, Ю.М. Грошовий, Є.А. Доля, К.Б. Калиновський, Л.В. Карабут, Є.Г. Коваленко, С.Н. Купцова, В.К. Лисиченко, М.М. Михеєнко, В.Т. Нор, М.А. Погорєцький, С.М. Стахівський, М.Є. Шумоло та інші видатні науковці.

Метою цієї статті є аналіз новітніх підходів законодавця до визначення правової природи доказів у кримінальному судочинстві, проблеми визначення місця та ролі захисника у їх збиранні, оцінці та поданні, що потребують поглибленого вивчення та обґрунтування авторської позиції щодо цього питання, яка ґрунтується на сучасних засадах доказового права.

Виклад основного матеріалу. Прийнятий 13 квітня 2012 року КПК України ознаменувався запровадженням низки нових норм, інститутів та процедур, які спрямовані на утвердження принципу змагальності сторін та свободи у поданні сторонами доказів суду. Однак ані у КПК України 1960 року, ані у чинному КПК України 2012 року нормативно не закріплено поняття суб'єктів доказування та не розкрито сутності поняття кримінально-процесуального доказування у судочинстві.

Загалом учені як доказування у кримінальному процесі визначають пізнавальну діяльність, що проходить у встановленій законом процесуальній формі, яка спрямована на виявлення обставин кримінального правопорушення, що мали місце в минулому, та встановлення істини у кримінальному провадженні, іншими словами, доказування – це загальний процес отримання сукупності доказів та обґрунтування ними відповідних процесуальних рішень у кримінальній справі.

У науці поширеною є думка, що процес доказування – це діяльність, пов'язана зі збиранням, перевіркою й оцінкою доказів. Воно й не дивно, адже у кримінально-процесуальному законодавстві від 1960 року не розкривалося поняття доказування у кримінальному процесі, а йшлося про збирання та подання доказів, а у ст. 67 – про їх оцінку. Така ж ситуація і з чинним КПК України, в якому не розкривається поняття доказування, а одразу зазначаються обставини, які підлягають доказуванню, збирання та оцінка доказів.

Тривалий час у працях науковців вказувалося, що ніякої змагальності в стадії досудового розслідування у кримінальному судочинстві України, особливо у сфері доказування, немає.

Видатний науковець К.Б. Калиновський зазначав, що теоретично забезпечити рівність сторін у збиранні доказів можливо лише двома способами: по-перше, шляхом

надання адвокату (захиснику) права на самостійне збирання доказів або навіть проведення паралельного розслідування; по-друге, шляхом передання права збирання. При цьому органи кримінального переслідування, позбавляючись цих процесуальних повноважень, зрівнюються зі стороною захисту. Сторони лише беруть участь у доказуванні [1, с. 93].

З цього приводу К.Ф. Гуценко заявив, що змагальний кримінальний процес є ілюзією, якій не судилося існувати у реальній судовій практиці. З погляду К.Ф. Гуценко, сторона обвинувачення використовує досить потужний державний арсенал матеріальних, технічних, організаційних ресурсів, який у свою чергу забезпечує високий ступінь обґрунтування своєї позиції у справі. Також науковець зазначає, що у змагального процесу існують суттєві недоліки щодо забезпечення реальної процесуальної рівності сторін, оскільки сторона захисту не в змозі реально протистояти державним органам у частині збирання доказів за рахунок обмежених організаційних, матеріальних та інших можливостей [2, с. 5–6].

Нині чинним КПК України передбачено, що доказами у кримінальному провадженні виступають фактичні дані, отримані у передбаченому цим Кодексом порядку, на підставі яких слідчий, прокурор, слідчий суддя і суд встановлюють наявність чи відсутність фактів та обставин, що мають значення для кримінального провадження та підлягають доказуванню (ч. 1 ст. 84 КПК України), а також наявність права слідчого, прокурора оцінювати докази (ч. 1 ст. 94 КПК України), що вказує на повноваження сторони обвинувачення, на відміну від сторони захисту, робити висновок про те, чи є ті чи інші відомості доказами у справі [3]. А у змагальному процесі, як слушно наголошує Л.В. Карабут, надання права одній із сторін робити кваліфікацію фактичних даних як доказів є неприпустимим [4, с. 4].

Слід зазначити, що захисником у судочинстві виступає адвокат, відомості про якого обов'язково мають бути внесені до Єдиного реєстру адвокатів України. Стороною обвинувачення у кримінальному провадженні виступає прокурор, який є самостійним у своїй процесуальній діяльності.

Виходячи з аналізу ст. 93 КПК України, збирання доказів здійснюється стороною обвинувачення, стороною захисту та потерпілим. Однак звертаємо увагу на непропорційність тих правових засобів, які законодавець надав сторонам кримінального провадження для збирання доказів, адже повноваження з реалізації цього припису у сторін є нерівнозначними. Так, сторона обвинувачення здійснює збирання доказових матеріалів шляхом проведення слідчих (розшукових) дій та негласних слідчих (розшукових) дій, витребуючи та отримуючи від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ та організацій, службових та фізичних осіб речей, документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок, проведення інших процесуальних дій, передбачених КПК України.

На противагу вищевказаному, згідно з положенням ст. 93 КПК України, передбачено, що захисник у справі здійснює збирання фактичних даних шляхом витребування та отримання від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових та фізичних осіб речей, копій документів, відомостей, висновків експертів, висновків ревізій та актів перевірок. Також захисник може здійснювати збирання доказової бази шляхом ініціювання проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій, які здатні забезпечити подання суду належних і допустимих доказів [3].

За змістом чинного законодавства суб'єктами негласних слідчих (розшукових) дій виступають посадові та службові особи уповноважених на це законом органів, що приймають рішення щодо їх здійснення, виконують

усі необхідні дії, спрямовані на їх організацію та проведення [5, с. 11]. З огляду на вищенаведене, згідно з чинним законодавством, слідчий, який здійснює досудове розслідування кримінального правопорушення, має право на проведення негласних слідчих (розшукових) дій. Також за його дорученням право на проведення негласних слідчих (розшукових) дій мають уповноважені оперативні підрозділи Національної поліції, органів безпеки, Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань, органів, що здійснюють контроль за додержанням податкового і митного законодавства, органів, установ виконання покарань та слідчих ізоляторів Державної кримінально-виконавчої служби України, органів Державної прикордонної служби України. За рішенням слідчого чи прокурора до проведення негласних слідчих (розшукових) дій можуть залучатися також інші особи.

Враховуючи положення чинного КПК України, сторона захисту вправі звертатися з клопотанням до слідчого з вимогою про проведення НСРД, а тому захисник також може розглядатися як суб'єкт їх провадження.

З огляду на це, немає підстав говорити про те, що, ініціюючи проведення таких процесуальних дій, сторона захисту здійснює збір доказів. У цій ситуації суб'єктом збирання доказів виступає слідчий, прокурор, який задовольнив вимоги у клопотанні сторони захисту і провів певну слідчу (розшукову) чи іншу процесуальну дію. На практиці реалізація стороною захисту такого права, як ініціювання проведення слідчих (розшукових) дій, негласних слідчих (розшукових) дій та інших процесуальних дій, може стати проблематичним, адже переважно такі клопотання не задовольняються, не тому, що воно є безпідставним чи невмотивованим, а тому, що проведення цих дій займе тривалий час, а слідчий або обмежений строком досудового розслідування, або проведення цих дій є невідповідним для слідства.

Захисник є самостійним суб'єктом збирання доказів лише в тому разі, коли витребує від свого імені та отримує від органів державної влади, органів місцевого самоврядування, підприємств, установ, організацій, службових та фізичних осіб певні речі, копії документів, відомості, висновки експертів тощо, тобто дані, яких немає в матеріалах справи. Це обґрунтовується тим, що сторона захисту в цьому разі самостійно здійснює активні пошукові дії, що є визначені кримінальним процесуальним законом.

Водночас у чинному КПК України законодавцем не передбачено правових гарантій реалізації захисником свого права на витребування доказів, у зв'язку з чим захисник під час реалізації цього права повинен керуватися положеннями Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», згідно з яким адвокату надано право, зокрема, звертатися з адвокатськими запитами, у тому числі щодо отримання копій документів, до органів державної влади, органів місцевого самоврядування, їхніх посадових і службових осіб, підприємств, установ, організацій, громадських об'єднань, до фізичних осіб (за згодою таких фізичних осіб). Також захиснику відповідно до Закону надано право збирати відомості про факти, які можуть бути використані як докази, в установленому порядку, тобто запитувати, отримувати і вилучати речі, документи та їх належним чином завірені копії [6].

Практикуючі юристи нерідко стикаються з тією проблемою, коли на адвокатські запити не дають навіть формальної відповіді. Але у цьому контексті є позитивний момент: Кодексом України про адміністративні правопорушення передбачена норма, відповідно до якої неправомірна відмова в наданні інформації, несвоєчасне або неповне надання інформації, надання інформації, що не відповідає дійсності, у відповідь на адвокатський запит кваліфікується як порушення права на інформацію і передбачає адміністративну відповідальність (ст. 212-3 КУпАП) [7].

Варто зазначити, що неоліком КПК України, прийнятого у 2012 році, є те, що його положення чітко не врегу-

льовують систему прав захисника, чітко не регламентовані межі повноважень адвоката на отримання витребуваних доказових матеріалів. Зазначені обмеження необхідно виводити шляхом тлумачення норм кримінального процесуального та інших законів і підзаконних актів.

Проаналізувавши норми чинного законодавства України, можна також виокремити такі обмеження повноважень захисника на витребування доказів: 1) не підлягає наданню на запит захисника інформація з обмеженим доступом та документи, які містять таку інформацію; 2) не можуть бути витребувані доказові матеріали, якщо це порушує конституційні права громадян; 3) не можуть бути витребувані доказові матеріали, якщо це обмежує дипломатичний імунітет; 4) захисник не компетентний запитувати матеріали досудового розслідування або оперативно-розшукової діяльності. Однак захисник має право у визначеному законом порядку знайомитися з матеріалами досудового розслідування до його закінчення або після відкриття матеріалів стороною обвинувачення [8, с. 100].

До сторони захисту, крім адвоката, кримінальний процесуальний закон відносить також підозрюваного, обвинуваченого, засудженого, виправданого, а у разі, якщо підозрюваним, обвинуваченим є неповнолітня особа або особа, що визнана недієздатною чи обмежено дієздатною, до сторони захисту процесуальне законодавство залучає законного представника. Задеклароване право витребувати певну інформацію вищенаведених осіб, що віднесені до сторони захисту, є абсолютно не забезпеченим, тому що жодної відповідальності за ненадання інформації за запитом вказаних осіб, які здійснюють захист самостійно, їх законних представників вітчизняне законодавство не передбачає.

Водночас участь підозрюваного, обвинуваченого у доказуванні забезпечує захист їхніх законних інтересів і водночас сприяє всебічному, повному і неупередженому дослідженню певних обставин кримінального провадження.

Новелою КПК України є допуск сторони захисту до експертних знань. Відповідно до ст. 243 КПК України сторона захисту має право самостійно залучати експертів на договірних умовах для проведення експертизи, у тому числі обов'язкової [3]. Подібне положення передбачене також у п. 10 ст. 20 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», наділивши адвоката правом одержувати письмові висновки фахівців, експертів із питань, що потребують спеціальних знань [6].

Такі нововведення у кримінальному процесуальному законодавстві покликані якоюсь мірою ліквідувати нерівність сторін у провадженні, за якої висновок експерта мав доказову силу лише тоді, коли проведення експертизи було призначено постановою слідчого, прокурора чи ухвалою суду. Однак на практиці сторона захисту вкрай рідко самостійно залучає експерта у справі, тому що відповідно до Закону України «Про судову експертизу» залучення експерта стороною захисту здійснюється на договірних умовах, тобто потребує оплати роботи експерта за власні кошти [9]. Якщо через фінансову неспроможність підозрюваний чи його захисник самостійно не здатні залучити експерта, слідчий суддя за результатами розгляду відповідного клопотання має право своєю ухвалою доручити проведення експертизи експертній установі, експерту або експертам, якщо особа, яка звернулася з клопотанням, доведе наявність підстав, визначених частиною першою цієї статті (ч. 6 ст. 244 КПК України).

Отже, можна стверджувати, що рівних можливостей щодо збирання сторонами доказів законодавець не створив, оскільки адвокат може збирати відомості переважно шляхом їх витребування, а інші суб'єкти сторони захисту, хоч і наділені правом витребування, самостійно його реалізувати переважно не можуть, тоді як сторона обвинувачення володіє повноваженнями на провадження слідчих (розшукових) дій, які є основним способом збирання доказової інформації. А надання стороні захисту одних лише проце-

суальних гарантій без механізму реалізації ініціативи сторони захисту щодо збирання фактичних даних недостатньо для підтримання балансу сторін.

Другим, не менш актуальним питанням дослідження цієї статті є подання стороною захисту доказів у кримінальному провадженні, а саме подання їх органу досудового розслідування, прокурору чи суду, що є логічним наслідком їх збирання. Проте не варто розцінювати подання стороною захисту доказів як заключну стадію їх збирання, оскільки далеко не кожен доказ, зібраний захисником та його підзахисним, у подальшому буде поданий і досліджений у судовому засіданні. Запитувани документи не обов'язково стануть згодом доказами: вирішувати, подавати чи не подавати зібрані документи суду в якості доказів, – право суб'єкта доказування. Суд може ніколи і не дізнатися, матеріали якого змісту в дійсності були у сторін. Якщо будь-хто зі сторін у провадженні бажає, щоб отриманий ним матеріал був включений у доказову базу, вона повинна подати його до суду. В іншому разі вся діяльність, що була проведена для отримання доказів, не отримає процесуального значення.

Коли подавати докази – це питання тактики захисту [10, с. 86]. Захисник, керуючись інтересами свого клієнта, а також тактичними прийомами, з урахуванням певної обставини сам визначає найкращий момент для подання того чи іншого доказу до суду. Це може бути як на стадії досудового розслідування, так і в судовому провадженні, адже законодавство не забороняє захиснику «притримати» здобуті ним доказові матеріали, не подавати їх слідчому у процесі досудового розслідування, а зробити це в судовому засіданні з метою спростування пред'явленого обвинувачення. Однак єдиною вимогою при цьому є дотримання стороною захисту положень ст. 290 КПК України щодо відкриття матеріалів стороні обвинувачення.

Чинне кримінальне процесуальне законодавство дозволяє захиснику взагалі не подавати отримані доказові матеріали слідчому, оскільки питання про винуватість особи вирішується на стадії судового розгляду, а тому і докази все одно доведеться подавати суду. Доцільність подання виправдувальних доказів саме в стадії досудового розслідування наявна, наприклад, тоді, коли вони можуть стати підставою для закриття кримінального провадження.

Перед тим як вирішити питання про подання доказів у суд, стороні захисту необхідно уважно проаналізувати усю доказову базу, порівняти доказ, який планується подати, із сукупністю інших доказів, що наявні в матеріалах досудового розслідування. Стороні захисту у цьому може допомогти процедура відкриття матеріалів іншій стороні, що є передбачене у ст. 290 КПК України.

Відповідно до ч. 6 ст. 290 КПК України сторона захисту має право не надавати прокурору доступ до будь-яких матеріалів, які можуть бути використані останнім на підтвердження винуватості обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення. Прийняття рішення про надання чи ненадання прокурору доступу до матеріалів, що можуть

бути використані останнім на підтвердження винуватості обвинуваченого у вчиненні кримінального правопорушення, може бути відкладено до закінчення ознайомлення сторони захисту з матеріалами досудового розслідування [3].

Сторона захисту у кримінальному провадженні подає зібрані докази безпосередньо, передаючи їх слідчому, прокурору, слідчому судді, суду.

Частиною першою статті 47 КПК України зазначено категоричний припис, відповідно до якого захисник зобов'язаний використовувати засоби захисту, передбачені цим Кодексом та іншими законами України, з метою забезпечення дотримання прав, свобод і законних інтересів підозрюваного, обвинуваченого та з'ясування обставин, які спростовують підозру чи обвинувачення, пом'якшують чи виключають кримінальну відповідальність підозрюваного, обвинуваченого [3].

Виходячи з вищеведеного, можна дійти висновку, що захисник має обов'язок збирати докази, що виправдовують підозрюваного чи обвинуваченого, за допомогою доступних йому правових процедур, а також подавати такі докази органам досудового розслідування чи суду.

Проте чи дійсно це є юридичний обов'язок захисника? Для ствердної відповіді на це питання немає підстав. По-перше, будь-який юридичний обов'язок передбачає настання відповідальності за його невиконання. За невиконання ж вказаного «обов'язку» захисника застосування жодних санкцій законодавством України не передбачено. По-друге, КПК України чітко наголошує саме на праві сторони захисту збирати і подавати слідчому, прокурору, слідчому судді, суду докази. З огляду на це, на наш погляд, «зобов'язання» захисника у контексті ч.1 ст. 47 КПК України є чимось іншим, ніж його юридичний обов'язок.

Висновок. Таким чином, варто зазначити, що нині законодавець у КПК України, надавши право стороні захисту збирати докази, зупинився на півшляху в напрямі реального зрівняння сторін обвинувачення і захисту у сфері збирання доказів, оскільки не передбачив процесуальної форми реалізації такого права. Адже законодавцем істотно обмежено сторону захисту у засобах реалізації права збирати доказову базу для здійснення захисту свого клієнта. Внаслідок цього подані стороною захисту фактичні дані можуть ставитися під сумнів з погляду їх допустимості і достовірності. Крім того, захисник, підозрюваний, обвинувачений мають значно менше правових засобів для отримання доказів, ніж сторона обвинувачення у судочинстві. Передбачені ж для захисту процесуальним та іншим законодавством правові положення, які є важелями для зрівноваження можливостей кожної із сторін щодо доказування, не можуть нейтралізувати більших можливостей сторони обвинувачення для формування доказової бази у змагальному процесі. Відповідно, підсумовуючи проаналізоване, можна дійти висновку про те, що задекларована засада змагальності і рівноправності сторін у збиранні та поданні до суду доказів у кримінальному провадженні не відповідає дійсності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Калиновский К.Б. О праве адвоката собирать доказательств в российском уголовном процессе. Криминалистический семинар. Вып. 3. Отв. ред. В.В. Новик. СПб.: Санкт-Петербургский юридический институт Генеральной прокуратуры РФ, 2000. С. 92–96.
2. Головки Л.В., Гуценко К.Ф., Филимонов Б.А. Уголовный процесс западных государств. Учебное пособие для юридических вузов. Под ред.: Гуценко К.Ф. 2-е изд., доп. и испр. М.: Зерцало-М. 2002. 528 с.
3. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. №4651-VI (з наст. змін. та допов.) *Відомості Верховної Ради України*. 2013. № 9–10. № 11–12. № 13. ст.88.
4. Карабут Л.В. Щодо формування доказів під час досудової кримінальної процесуальної діяльності за новим КПК. Л. В. Карабут. *Часопис Національного університету «Острозька академія»*. Серія «Право». 2012. № 1 (5). 13 с.
5. Кудінов С.С., Шехавцов Р.М., Дроздов О.М., Гриненко С.О. Негласні слідчі (розшукові) дії та використання результатів оперативного-розшукової діяльності у кримінальному провадженні: навчально-практичний посібник. Х.: Оберіг. 2013. 344 с.
6. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закону України від 05.07.2012 р. №5076-VI (з наст. змін. та допов.) *Відомості Верховної Ради*. 2013. № 27. ст.282.
7. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 07.12.1984 р. №80731-X (з наст. змін. та допов.) *Відомості Верховної Ради Української РСР*. 1984. № 51. Ст. 1122.
8. Крушинський С.А. Подання доказів у кримінальному судочинстві України. Монографія. Хмельницький: Хмельницький університет управління та права. 2017. 247 с.
9. Про судову експертизу: Закон України від 25.02.1994 р. №4038-XII (зі змін. та допов.) *Відомості Верховної Ради України*. 1994. № 28. Ст. 232.
10. Зейкан Я.П. *Адвокат: навички професії*. Практичний посібник. К.: КНТ. 2008. 240 с.